

Advies RIVM: eet binnen 1 kilometer rond Chemours niet uit eigen moestuin

Het RIVM adviseert geen groente en fruit uit moestuinen meer te eten binnen een straal van 1 kilometer van de fabrieksschoorstenen van Chemours. Sinds 2018 gold het advies dit met mate te doen, maar dit is nu aangepast. Reden is dat de Europese gezondheidkundige grenswaarden voor PFAS in voedsel strenger zijn geworden. GenX en PFOA, uitgestoten door Chemours/DuPont, zijn ook PFAS-stoffen. Voor moestuinen verder weg dan 1 km van Chemours kan het RIVM nog geen nieuw advies geven. Daarvoor is nieuw gewasonderzoek nodig. Tot die tijd adviseert de GGD uit voorzorg om in het onderzochte gebied op 1-4 kilometer van de fabriek het eten uit eigen tuin te matigen; niet te vaak, niet te veel.

Door de uitstoot van PFOA (tot 2012) en GenX (sinds 2012) zijn deze stoffen in de omgeving terecht gekomen, waaronder in moestuinen. Het RIVM heeft in 2017-2018 onderzocht of het veilig is om groente en fruit uit deze tuinen te eten. Daarvoor zijn de gewassen in 10 moestuinen in de buurt van Chemours onderzocht op PFOA en GenX en vergeleken met de geldende grenswaarde voor PFAS in voedsel. Twee moestuinen lagen binnen 1 km van de fabrieksschoorstenen, acht op 1-4 km afstand. Het RIVM adviseerde in 2018 om het eten uit moestuinen binnen 1 kilometer van de fabrieksschoorstenen te matigen; niet te veel, niet te vaak. Het onderzoek gaf geen aanleiding voor het beperken van eten uit moestuinen op grotere afstand van Chemours.

Strenger advies binnen 1 km van Chemours

Uit nieuwe inzichten blijkt dat PFAS zoals GenX en PFOA al bij lagere concentraties schadelijke effecten kunnen hebben. De gezondheidkundige grenswaarde voor PFAS in voedsel is daarom onlangs circa 20 keer lager geworden. De gemeenten Dordrecht, Papendrecht en Sliedrecht en de provincie Zuid-Holland hebben het RIVM gevraagd of de nieuwe grenswaarde leidt tot andere conclusies van het moestuinonderzoek uit 2017-2018. Dat blijkt het geval: als iemand een leven lang alleen maar groente en fruit eet uit een moestuin binnen 1 km van Chemours, krijgt deze persoon meer PFAS binnen dan de nieuwe toelaatbare dagelijkse hoeveelheid (TDI). Daarom adviseert het RIVM nu om binnen 1 km rond de fabrieksschoorstenen (zie kaartje) niet meer uit eigen (moes)tuin te eten.

Nog geen nieuw advies voor tuinen verder weg (1-4 km)

Voor moestuinen die verder weg (1-4 km) van Chemours liggen, kan het RIVM nog geen advies geven. In 2017 lagen de concentraties PFAS in

deze moestuinen zo laag, dat ze met de toenmalige technieken niet gemeten konden worden. Voor het RIVM was dat, met de toen geldende grenswaarden, voldoende basis om in 2018 geen beperking op te leggen voor het eten uit deze tuinen. Maar nu de grenswaarde fors is verlaagd, kunnen ook eventuele lage concentraties PFAS tot een ander advies leiden. Daarom laten de gemeenten, in afstemming met Rijk en provincie, nieuw gewasonderzoek uitvoeren. Dat gebeurt met nieuwe analysetechnieken die lagere concentraties kunnen meten. Dit nieuwe onderzoek begint binnenkort. Daarin worden ook moestuinen op grotere afstand van Chemours onderzocht. Het streven is dat moestuineigenaren in het gebied duidelijkheid hebben als het moestuinseizoen 2022 begint.

GGD: uit voorzorg eten uit eigen tuin (1-4 km) beperken

De GGD geeft aan dat het nu niet nodig is om ook per direct te stoppen met eten uit moestuinen op 1-4 km van de fabriek. De berekeningen van het RIVM gaan ervan uit dat iemand álle groente en fruit die hij/zij een leven lang eet uit eigen tuin haalt. Dat is lang niet voor iedereen van toepassing. Voor wie het wel van toepassing is, is het effect van één seizoen beperkt. Bovendien waren in 2017 de PFAS-gehalten in moestuinen tot 4 km van Chemours lager dan dichtbij de fabriek. Omdat de situatie per tuin en persoon verschilt, is het totdat er een wetenschappelijk onderbouwd advies ligt aan moestuineigenaren zelf om hier een afweging in te maken. Wel raden gemeenten en GGD uit voorzorg aan om, tot er meer duidelijkheid is, in het onderzochte gebied op 1-4 kilometer van de fabriek het eten uit eigen tuin te beperken: niet te vaak, niet te veel.

Gezondheid

Het regelmatig eten uit een (moes)tuin dichtbij de fabriek – nu en in het verleden – betekent niet dat er direct gezondheidsproblemen te verwachten zijn. De meeste bewoners hebben geen moestuin en kweken hooguit wat fruit of kruiden in de tuin. De GGD geeft aan dat de hoeveelheid PFAS die iemand binnenkrijgt door af en toe bijvoorbeeld wat aardbeien of munt uit de tuin te eten heel beperkt is. Bewoners kunnen hierin zelf een afweging maken.

Gezamenlijke reactie samenwerkende gemeenten:

"Dit is een heel vervelende boodschap voor moestuineigenaren, in het bijzonder de twee moestuinen dichtbij de fabriek. Zonder dat zij hier iets aan kunnen doen, worden ze geconfronteerd met het advies om niet meer uit hun eigen moestuin te eten. Dat is triest en frustrerend. Voor moestuinen verder weg is er nu opnieuw onzekerheid. Zij moeten afwachten of het advies uit 2018 straks hetzelfde blijft. We snappen dat dat

impact heeft en vragen oproept. Helaas kunnen wij, de GGD en het RIVM – hoe graag we ook willen – die nog niet allemaal beantwoorden.

Ondanks de vervelende boodschap en alle onzekerheden vinden we het cruciaal dat we op basis van de nieuwste inzichten handelen en onze inwoners informeren. Die inzichten zijn nog steeds in ontwikkeling. Het gebruik van PFOA is in 2012 gestopt, maar de gevolgen merken we tot op de dag van vandaag. Daarom moet de uitstoot van PFAS zoals GenX zo snel mogelijk naar nul. We vinden daarin de provincie aan onze zijde, die alles doet om de vergunning zo ver mogelijk aan te scherpen. Deze stoffen horen niet thuis in het milieu, niet in ons water, niet in ons voedsel. Het is aan de veroorzaker om dit op te lossen en de consequenties van hun handelen te dragen. Dit is ook het uitgangspunt van de dagvaarding die we de bedrijven onlangs hebben gestuurd."